

RUNDĀLES PILS BAROKA DĀRZA PLĀNS

20

20

Rundāles pils parks

F. Rastrelli. Rundāles pils plāns. 1735/1736

Rundāles pils baroka dārzs

Viteprožu arkāde

Paviljons Piknika laukumā

Paviljons Austrumu bosketā

Memoriālais boskets

RUNDĀLES PILS PARKS

Rundāles pils ansambļa teritorija aizņem 85 hektārus. Tajā ietilpst 10 hektāru liels baroka stila franču dārzs – ievērojamākais vēsturiskais dārzs Baltijā. Tas pilnībā saglabājis arhitekta Frančesko Rastrelli 1735./1736. gadā izstrādāto plānojumu.

Dārza ierīkošana notika līdztekus pils būvniecībai (1736–1740). Dārznieka Kristofera Veilanda ziņojumā teikts, ka 1739. gadā bija iestādītas 32 818 liepiņas, 500 kastaņkoku un 188 ozoliņi, 95 bumbieres, 155 ābeles, 40 plūmju un 20 ķiršu koku, bet mežaparkā – 2338 liepas un kastaņas.

Pēc hercoga atgriešanās no trimdas darbi dārzā turpinājās. 1767. gada svinību aprakstā minēts liels laukums ar trim baseiniem. 1768. gadā izrakts diķis, lai kanālus nodrošinātu ar ūdeni. Hercoga Pētera valdīšanas laikā ap 1777. gadu iekopti divi augļu dārzi un apiņu dārzs. 1794. gada aprakstā minēti aprikožu un persiku dārzi, kur augļu kociņi ziemās segti ar salmu segām un sūnām. No 1774. gada līdz 1781. gadam ap parku uzbūvēts kleka mūris, no kura saglabājušies daži fragmenti. Grāfa Valerjana Zubova laikā ierīkoti lieli augļu dārzi pils ziemeļu pusē.

Holandes boskets

Visu 19. gadsimtu koku stādījumi atjaunoti, ievērojot sākotnējo Rastrelli plānojumu. Tikai partera daļā izveidotas apaļas puķu dobes un iestādītas piramidālās papēles un dažas egles. Pēc grāfa Pjotra Šuvalova rīkojuma gar pili iestādītas kastaņu alejas; atlikušie koki likvidēti 1975. gadā.

Parka atjaunošanas plānu 1975./1977. gadā izstrādāja Ļeņingradas institūta "Giproteatr" projektētāji. Pāraugušo koku izciršana sākta 1976. gadā, pirmais celiņš izveidots 1978. gadā, pirmā alejas liepiņa iestādīta 1984. gadā.

Zaļais teātris

Bosketi baroka laikā bija kā miniatūri meži ar 18. gadsimtā iemīļotu koku un krūmu kolekcijām. Dzīvžogi ap bosketiem Eiropas dārzos tradicionāli veidoti no skābaržiem. Rundāles pils dārzā pirmie 2003. gadā izveidoti *Ceriņu bosketi* (8), pēc gada – *Holandes boskets* (9). 2004. gadā ar G. F. Hendeļa operas "Rinaldo" izrādi atklāja *Zaļo teātri* (10), tā izveide pilnībā pabeigta 2016. gadā. *Zilais boskets* (7) ar zili un balti ziedošu augu kolekciju iekopts 2007. gadā. 2009. gadā sāкта ziedošo koku un krūmu stādīšana (14), pārveidots *Liliju boskets* (11), kur senāk auga savvaļas lilijas. 2011. gadā atklāts *Memoriālais boskets* (12) – piemiņas vieta karaviēriem, kas krituši 1812. gadā un Pirmajā pasaules karā. *Labirinta bosketā* (19) 2018. gadā pabeigts labirints.

Ornamentālais parteris (1), kam baroka dārzos ierādīta centrālā vieta pils priekšā, izveidots no 2004. līdz 2006. gadam. 2008. gadā tapuši Frančesko Rastrelli projektētie baseini un iedarbināta strūklaka.

Baroka dārzam raksturīgas pergolas – segtas ejas pastaigām. Pirmā ar vinogulnēm apaudzētā eja savieno Dārznieka māju un *Zaļo teātri*. 2008. gadā izveidoti divi pergolu posmi pie *Holandes* un *Zilā bosketa*, 2011. gadā – *Memoriālajā* un *Rotaļu bosketā*.

Rastrelli projektā bosketos iezīmēti paviljoni atpūtai. Pirmais paviljons pēc Feitshoheimas dārza paviljona parauga izveidots *Piknika laukumā* (5), *Zelta vāzes bosketā* (15) pie centrālās alejas ierīkota kafejnīca. 2009. gadā *Austrumu bosketā* (13) uzbūvēts paviljons 18. gadsimtā iecienītajā ķīniešu stilā, tajā ierīkota tualete. Par apmeklētāju ziedojumiem iekārtots *Rotaļu boskets* (18) ar vēsturiskām sūpolēm un koka skulptūrām. *Avotiņa bosketā* (17) pēc Marli pils dārza arkas parauga izveidota treļža arka ar padzeršanās vietu. Mežaparkā top Rastrelli projektētie *Pastaigu boskefi* (20).

Pie kleka žoga pils ziemeļaustrumu pusē bijusi hercoga siltumnica. Šo vēsturisko celtni plānots uzbū-

vēt no jauna, lai audzētu stādus un ziemā uzglabātu eksotiskos augus. Dārza ziemeļrietumu malā atradusies 19. gadsimtā celta siltumnica.

2018. gadā sāka augļu dārzu atjaunošana pie pils. Rietumu pusē iestādītas 19. gadsimta mulžu dārzos iecienītas ābeļu šķirnes un mūsdienu šķirnes, kas liecina par Latvijas selekcionāru sasniegumiem. Austrumu pusē iecerēts dārzs ar hercoga Pētera laikā populārām augļkokiem un ogulāju šķirnēm.

Izstādes par vēsturisko dārzu tēmām apskatāmas pils pirmajā stāvā, bet studiju kabinetā Dārznieka mājā – Rundāles pils dārza shēmas un augu saraksti.

RUNDĀLES PILS ROŽU DĀRZS

Abpus ornamentālajam parteram iekopts rožu dārzs (2) aptuveni viena hektāra platībā. Tuvākajos laukumos iestādītas angļu rozes, kas atgādina vēsturiskās rozes. Mūsdienu rozes sakārtotas laukumos pa krāsām – rietumu pusē baltas, rozā un sarkanas, bet austrumu pusē dzeltenas, oranžas un gaišu pasteltoņu rozes. Dārza tālākajā daļā trīs laukumā katrā pusē atvēlēti vēsturiskajām rozēm un savvaļas rozēm, kas izmantotas moderno rožu selekcijā.

1738. gadā hercoga Ernsta Johana oranžerijā bijuši 16 rožu stādi podos. Savukārt hercogam Pēterim piegādāti 160 rožu stādi: 50 simtlapu rozes *Rosa centifolia*, 30 franču rozes *Rosa gallica*, 30 Damaskas rozes *Rosa damascena semperflorens* un 30 raibas angļu rozes "York and Lancaster" (*Rosa damascena variegata*). Tagad izveidots "Hercoga rožu dārzs" ar rozēm, kādas te, iespējams, augušas hercoga valdīšanas laikā. Tās ir senākās zināmās rozes, kas ievestas Eiropā jau kopš Krusta karu laikiem. Atsevišķos laukumos aug pārējo pils īpašnieku laikā iecienītas šķirnes – grāfa Zubova rožu dārzs un divi grāfu Šuvalovu rožu dārzi aptver posmu no 1795. līdz 1914. gadam.

Vēsturiskās rozes lielākoties zied tikai vienu reizi – no maija beigām līdz jūlija vidum, bet mūsdienu rozes zied atkārtoti līdz pat salnām. Dažādu rožu sugu, to formu un hibrīdu stādījumi ar atšķirīgu formu un krāsu augļiem ir interesanti arī rudenī.

Vēsturisko rožu laukums

52 rožu apļi liecina par selekcijas sasniegumiem 17 valstīs, kuras pārstāv 72 selekcionāri. Latvijas rožu dārzā aug Dzidras Riekstas selekcionētās parka rožu šķirnes. Dārza ziemeļu malā apskatāma vēsturisko rievaino rožu kolekcija. Dārza austrumu un rietumu malā izveidots rožu žogs, bet Dārznieka mājas priekšā – *Zilās rozes dārzs* (4).

Rožu dārza ierīkošana sāka 2005. gadā ar "Latvijas Mobilā telefona" atbalstu un īstenota ar lielu Latvijas armijas un daudzu talcinieku palīdzību. Tajā aug ap 2230 rožu šķirņu, 600 no tām ir vēsturiskās rozes.